

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
กรณีศึกษา : หมู่บ้านผาหมี่ ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย
จังหวัดเชียงราย

Public Participation in Community-Based Tourism Management :
A Case Study of Pha Mee Village,
Wiang PhangKham Sub-district, Mae Sai District,
Chiang Rai Province

ยุภา รุ่งทวีพิทยากุล*

Yupha Rungthawiphitthayakun

ประยูร อิมิวัตร์**

Prayoon Imiwat

ทัพบิม สุขพิน***

Thapthim Sukpin

(Received: 7 October 2024; Revised: 15 November 2024; Accepted: 19 December 2024)

* นักศึกษา, หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารงานภาครัฐ, คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Graduate Student, Master of Public Administration, Program in Public Administration, Faculty of Political
Science and Public Administration, Chiang Rai Rajabhat University

Corresponding Author Email: 668970011@crru.ac.th

** รองศาสตราจารย์ ดร., คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Associate Professor Dr., Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Rai Rajabhat University

Email: Prayoon.imi@crru.ac.th

*** อาจารย์ ดร., คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Dr., Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Rai Rajabhat University

Email: thapthim.suk@crru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนหมู่บ้านผาหมี 2) เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนหมู่บ้านผาหมี โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการธุรกิจ และประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านผาหมี ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป จำนวน 276 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 40 - 49 ปี ประกอบอาชีพเกษตรกร มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 15,000 บาท ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 11 ปีขึ้นไป และส่วนใหญ่เป็นประชาชนทั่วไป พบว่ามีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน และระดับน้อย 1 ด้าน โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ตามลำดับ โดยมีผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันส่งผลให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ อายุ อาชีพ รายได้ และประเภทของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลด้านระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่แตกต่างกัน มีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

Abstract

This research aims to 1) study the level of public participation in community-based tourism management in Pha Mee Village, and 2) compare personal factors with the participation in community-based tourism management. The study employs quantitative research methods, with the population consisting of local leaders, community leaders, business operators, and General people that living in community aged 20 years and above from Pha Mee Village, Wiang Phang Kham Sub-district, Mae Sai District, Chiang Rai Province, totaling 276 people. Data were analyzed using statistical software to determine percentage, mean, standard deviation, and One – way Anova.

The findings indicate that the majority of respondents are aged between 40 – 49 years, work as farmers, have a monthly income of 10,001 – 15,000 baht, and have lived in the community for over 11 years. Most of them are general villagers. Overall, public participation in community-based tourism management is at a moderate level in three areas and at a low level in one area. The areas of participation, in descending order, are as follows: benefit-sharing, operational participation, decision-making, and evaluation participation. Hypothesis testing reveals that personal factors, such as age, occupation, income, and sample group type, significantly influence the level of public participation in tourism management. However, the length of time living in the community does not significantly affect participation levels.

Keywords: Public participation, Community-based tourism management

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวในประเทศไทยเป็นอุตสาหกรรมหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจซึ่งทำรายได้ให้กับประเทศไทยอย่างมหาศาลซึ่งเป็นสาเหตุให้ประเทศไทยมีจุดเด่นด้านการท่องเที่ยว และเมื่อการท่องเที่ยวเติบโตอย่างก้าวกระโดดทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่อชุมชน เช่น ในด้านเศรษฐกิจประชาชนในพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้นแต่มีผลกระทบที่เกิดขึ้นคือค่าครองชีพที่สูงขึ้นทำให้รายจ่ายของประชาชนในพื้นที่สูงขึ้นด้านสังคมคือประชาชนได้รับการติดต่อสื่อสารที่มากขึ้นแต่มีผลกระทบคือความขัดแย้งภายในชุมชนส่งผลให้ความร่วมมือลดลง ความเจริญเติบโตในชุมชนไม่ว่าจะเป็นระบบโครงสร้างพื้นฐานหรือการค้าขายทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรมากขึ้นส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ปริมาณขยะ น้ำเน่าเสีย มลพิษ และมลภาวะทางเสียง ที่ทำลายความเงียบสงบในชุมชน (ศรันยา พรหมจิโน, ชูเกียรติ ชัยบุญศรี, และอนุภาค เสาร์เสาวภาคย์, 2565 อ้างถึงใน ชัยญานุช ยุทธวรวิทย์, 2565) เมื่อลักษณะของ การท่องเที่ยว มีผลกระทบต่อประชาชน จึงมีการนำแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มาบริหารจัดการชุมชน ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community based Tourism: CBT) เป็นแนวคิดที่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกนำมาจัดการในชุมชนท้องถิ่น มีองค์ประกอบสำคัญ คือ การมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจ ความร่วมมือ และความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการจัดการรูปแบบใหม่ ที่พัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ของประชาชน สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) (Lo & Janta, 2020)

จังหวัดเชียงราย เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีชื่อเสียงด้านการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวกระแสหลัก เช่น วัดร่องขุน ดอยตุง สามเหลี่ยมทองคำ และนอกเหนือจากการท่องเที่ยวกระแสหลัก จังหวัดเชียงราย ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยเห็นได้จากการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดเชียงรายปี 2566 - 2570 ได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์จังหวัดไว้ว่า “เมืองท่องเที่ยวสร้างสรรค์ สะอาดปลอดภัย น่ายล” มีเป้าประสงค์ ในการสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจที่เน้นการพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงคุณค่าและยั่งยืน (แผนพัฒนาจังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2566-2570, 2566) จึงทำให้ส่วนราชการ ในทุกระดับ ทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มุ่งเน้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งจากการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของจังหวัดเชียงรายที่ผ่านมา มีหลากหลายชุมชนหลากหลายหมู่บ้านได้มีการพัฒนาสู่หมู่บ้านแห่งการท่องเที่ยว จนประสบความสำเร็จและมีชื่อเสียง

ซึ่งบ้านผาหมี่ ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เป็นอีกหนึ่งหมู่บ้านที่มีประชาชนรวมกลุ่มกัน ริเริ่มเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยนำเอาต้นทุนทัศนียภาพโดยรอบหมู่บ้านและวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า มาประยุกต์ พัฒนาปรับเปลี่ยนพื้นที่ที่ชุมชนบ้านผาหมี่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม เปิดรับนักท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ กระทั่ง พ.ศ. 2561 เกิดเหตุการณ์ 13 หมูป่าติดอุทยานถ้ำหลวง ขุนน้ำนางนอน ซึ่งบริเวณดังกล่าวอยู่ใกล้กับพื้นที่หมู่บ้านผาหมี่ เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ถ้ำหลวง ขุนน้ำนางนอน ได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก ส่งผลให้หมู่บ้านผาหมี่ซึ่งเป็นสถานที่ใกล้เคียง ได้รับความสนใจร่วมด้วย หมู่บ้านผาหมี่ได้รับความสนใจจากกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งใน และนอกประเทศ เศรษฐกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอนุรักษ์ และวัฒนธรรมของหมู่บ้านผาหมี่ เกิดความคึกคักสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านผาหมี่เป็นจำนวนมาก ซึ่งปัจจุบันหมู่บ้านผาหมี่ กลายเป็นอีกหนึ่งจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวอำเภอแม่สาย (สมศักดิ์ แก้วนุช, 2567)

การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและที่กระแทก ต่อชุมชนและส่งผลต่อการท่องเที่ยวในระยะยาว คือ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมการเปลี่ยนแปลง เพื่อพัฒนาดังกล่าวเหล่านี้ส่งผลกระทบกับต่อชุมชนในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นความเป็นอยู่ คุณภาพชีวิต สภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชน นอกจากนี้อาจส่งผลถึงความยั่งยืนของธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวตามมาได้ การท่องเที่ยวโดยชุมชน อย่างยั่งยืนถูกนำเสนอให้เป็นทางเลือก ของการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อขจัดความยากจนลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวและสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (สุจิตรา ยางนอก, ลัญจกร นิลกาญจน์, และปัญญา เลิศไกร, 2566) โดยอาศัยความร่วมมือร่วมของประชาชนในพื้นที่ในการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนและลดผลกระทบ จากการท่องเที่ยวดังที่กล่าวมานั้น จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา : หมู่บ้านผาหมี่ ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เพื่อให้เข้าใจถึงสถานการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยว และความคิดเห็น ของประชาชนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ว่าควรมีการจัดการท่องเที่ยวอย่างไร เพื่อรักษา ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ลดผลกระทบจากการท่องเที่ยว และผลการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการวางแผนพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยว โดยกระตุ้นปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนหมู่บ้านผาหมี

2.2 เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนหมู่บ้านผาหมี

3. ประโยชน์ของการวิจัย

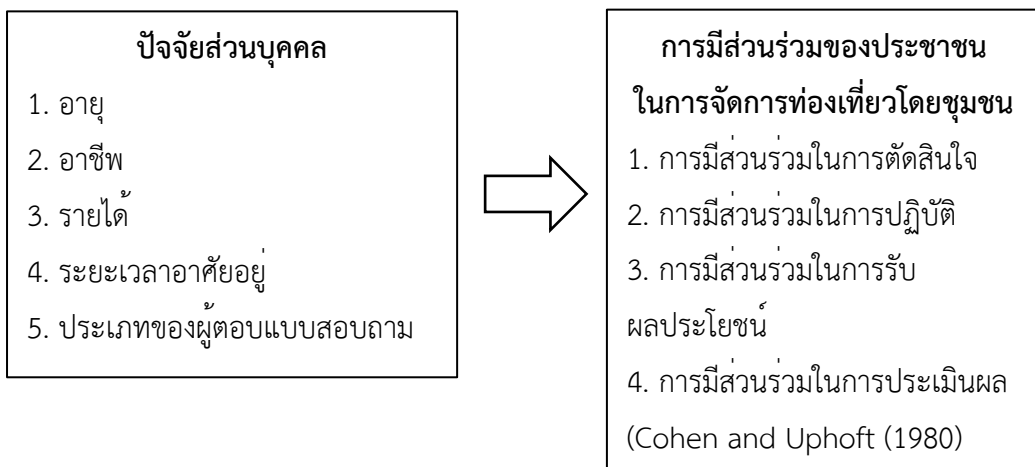
3.1. ได้ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนหมู่บ้านผาหมี

3.2 ได้แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนหมู่บ้านผาหมี

4. กรอบแนวคิดของการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

5. สมมติฐานของการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแตกต่างกัน

6. ขอบเขตของการวิจัย

6.1 ด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน หมู่บ้านผาหมี ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยใช้แนวคิดกระบวนการมีส่วนร่วมของโคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1980, pp. 219-22) เป็นแนวคิดหลักในการศึกษา ซึ่งได้จำแนกรูปแบบหรือขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น ประการแรกที่สุดที่จะต้องกระทำก็คือ การกำหนดความต้องการ และการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้องการตัดสินใจเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการไปเรื่อย ๆ ตั้งแต่การตัดสินใจช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผนและการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติวางแผนเอาไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานนั้นจะได้มาจากคำถามที่ว่าใคร จะทำประโยชน์ให้แก่องค์กรได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงานและการประสานงาน และขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและคุณภาพแล้ว ยังจะต้องพิจารณาถึง การกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วยผลประโยชน์ของโครงการ ซึ่งรวมทั้งผลประโยชน์ที่เป็นในทางบวกและผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็นผลประโยชน์ และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้น สิ่งที่สำคัญจะต้องสังเกตก็คือ ความเห็น ความชอบและความคาดหวัง ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

6.2 ด้านพื้นที่

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะเจาะจงในเขตพื้นที่หมู่บ้านผาหมี่ ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

6.3 ด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านผาหมี่ ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย จำนวน 888 คน (สถิติข้อมูลทะเบียนราษฎร สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง ณ วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2567)

6.4 ด้านเวลา

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึง เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2567

7. วิธีดำเนินการวิจัย

7.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ทำการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการธุรกิจในพื้นที่บ้านผาหมี่ และประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านผาหมี่ ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป รวมจำนวน 888 คน (สถิติข้อมูลทะเบียนราษฎร สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง ณ วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2567)

จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้ จำนวน 276 คน (คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง Taro Yamane) ระดับความเชื่อมั่น 95% ค่าความคลาดเคลื่อน 0.05)

7.2 กระบวนการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ใช้กระบวนการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น Non probability Sampling วิธีแบบกำหนดโควต้า (Quota Sampling) โดยอาศัยสัดส่วนขององค์ประกอบกลุ่มประชากรตามอายุ และเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ

7.3 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยสร้างแบบสอบถาม และนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านเพื่อ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) หากข้อใดที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 หรือผู้เชี่ยวชาญมีคำแนะนำให้ปรับปรุงแก้ไข จะเสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนในเขตพื้นที่บ้านผาฮี้ หมู่ที่ 10 ตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิธีคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.97 จึงนำแบบสอบถามไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

7.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึง มิถุนายน พ.ศ. 2567 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามเป็นกระดาด เก็บตัวอย่างด้วย กำหนดการเก็บรวบรวมแบบสอบถามจำนวน 276 ชุด ได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและดำเนินการจัดทำฐานข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

7.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์สถิติทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน วิเคราะห์โดย ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จัดลำดับความคิดเห็นโดยแยก เป็นรายชื่อ รายด้าน และโดยภาพรวม

ส่วนที่ 3 ในส่วนข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดที่แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะผู้วิจัยทำการรวบรวมจากแบบสอบถามแล้วจัดกลุ่มตามประเด็นที่กำหนดไว้ จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency)

7.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

7.6.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

7.6.1.1 ใช้ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าความถี่ (Frequency) กับตัวแปรที่มีระดับการวัดเชิงกลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย อายุ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่พักอาศัยในชุมชน และประเภทของผู้ตอบแบบสอบถาม

7.6.1.2 ใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) กับตัวแปรที่มีระดับการวัดเชิงปริมาณ ได้แก่ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

7.6.2 สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน จำแนกตามระดับอายุ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่พักอาศัยในชุมชน และประเภทของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดย สถิติความแปรปรวนทางเดียว (One -way ANOVA) หากพบความแตกต่างจะนำไปสู่การเปรียบเทียบรายคู่ จากการวิเคราะห์การเปรียบเทียบด้วยหลักความละเอียดต่อการรับรู้ (Post hoc comparison) การเปรียบเทียบรายคู่ เชฟเฟ่ (Scheffe's Test) เพื่อทดสอบว่าคู่ใดบ้างมีความแตกต่างกัน

8. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
กรณีศึกษา : หมู่บ้านผาหมี ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ข้อ 1 สรุปได้ดังนี้

8.1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ที่	ปัจจัยส่วนบุคคล	ความถี่	ร้อยละ
1.	อายุ		
	20 - 29 ปี	47	17.0
	30 - 39 ปี	53	19.2
	40 - 49 ปี	73	26.4
	50 - 59 ปี	55	19.9
	60 ปีขึ้นไป	48	17.4
2.	อาชีพ		
	เกษตรกร	101	36.6
	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	8	2.9
	รับจ้างทั่วไป	33	12.0
	นักศึกษา	18	6.5
	พนักงานเอกชน	39	14.1
	ไม่ได้ประกอบอาชีพ	36	13.0
	อื่น ๆ	41	14.9
3.	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
	ต่ำกว่า 5,000 บาท	72	26.1
	5,001 – 10,000 บาท	67	24.3
	10,001 – 15,000 บาท	80	29.0
	15,001 – 20,000 บาท	17	6.2
	20,001 บาท ขึ้นไป	40	14.5
4.	ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน		
	น้อยกว่า 1 ปี	4	1.4
	1 ปี – 5 ปี	3	1.1
	6 ปี – 10 ปี	22	8.0
	11 ปี ขึ้นไป	247	89.5

ที่	ปัจจัยส่วนบุคคล	ความถี่	ร้อยละ
5.	<u>ประเภทของผู้ตอบแบบสอบถาม</u>		
	ผู้นำท้องถิ่น	2	0.7
	ผู้นำชุมชน	4	1.4
	ผู้ประกอบการธุรกิจในพื้นที่หมู่บ้านผาหมี	14	5.1
	ประชาชนทั่วไป	256	92.8
	รวม	276	100.0

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 40 - 49 ปี จำนวน 73 คน ประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 101 คน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 15,000 บาท จำนวน 80 คน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 11 ปีขึ้นไป และเป็นประชาชนทั่วไป จำนวน 256 คน

8.2 ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน :กรณีศึกษา : หมู่บ้านผาหมี ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในภาพรวมจำนวน 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.60, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.82, S.D. = 0.78) รองลงมา ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.67, S.D. = 0.75) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.30, S.D. = 0.84) ตามตารางสรุป ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	2.82	0.78	ปานกลาง
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	2.67	0.75	ปานกลาง
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	2.60	0.77	ปานกลาง
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	2.30	0.84	น้อย
รวม	2.60	0.66	ปานกลาง

* แทนระดับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05** แทนระดับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ข้อ 2 สรุปได้ดังนี้

8.3 ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่บ้านผาหมี ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ที่	ปัจจัยส่วนบุคคล	ผลการเปรียบเทียบ	ความแตกต่างรายคู่	Sig
1.	อายุ	มีความแตกต่างกัน	อายุ 30 – 39 ปี กับอายุ 60 ปี ขึ้นไป อายุ 40 - 49 ปี กับอายุ 50 – 59 ปี อายุระหว่าง 20 – 29 ปี กับอายุ 40 - 49 ปี อายุระหว่าง 40 - 49 ปี กับอายุ 60 ปี ขึ้นไป	0.00**
2.	อาชีพ	มีความแตกต่างกัน	อาชีพเกษตรกร กับ อาชีพอื่น ๆ อาชีพรับจ้างทั่วไป กับ อาชีพอื่น ๆ อาชีพนักศึกษา กับ อาชีพอื่น ๆ ไม่ได้ประกอบอาชีพ กับ อาชีพอื่น ๆ	0.00**
3.	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	มีความแตกต่างกัน	5,001-10,000 บาท 10,001-15,000 บาท ต่ำกว่า 5,000 บาท กับ 10,001-15,000 บาท ต่ำกว่า 5,000 บาท กับ 20,001 บาทขึ้นไป	0.00**
4.	ระยะเวลาที่พักอาศัยอยู่ในชุมชน	ไม่มีความแตกต่างกัน	-	0.60
5.	ประเภทผู้ตอบแบบสอบถาม	มีความแตกต่างกัน	ผู้นำชุมชน กับ ประชาชนทั่วไป ผู้ประกอบการธุรกิจในพื้นที่บ้านผาหมี กับ ประชาชนทั่วไป	0.00**

8.4 ผลการวิเคราะห์ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา : หมู่บ้านผาหมี ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มี มีข้อคิดเห็นในด้านการมีส่วนร่วม ในการรับผลประโยชน์ คือ มีอาชีพเสริม มีรายได้เพิ่มขึ้นและเกิดการกระจายรายได้ และการจ้างงานภายในชุมชนเพิ่มมากขึ้น จำนวน 12 ราย รองลงมา ด้านอื่น ๆ คือ ภาครัฐ ควรให้ความสำคัญ ในส่งเสริมกิจกรรม อนุรักษ์วัฒนธรรมและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงสนับสนุนเพื่อพัฒนาชุมชนต่อไป จำนวน 9 ราย และด้านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ขั้ววางแผน เพื่อหาแนวทางในการสร้างจิตสำนึกให้ ประชาชนในชุมชนที่ส่วนร่วม ในการดูแลรักษาทรัพยากรในชุมชน จำนวน 2 ราย

9. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา : หมู่บ้านผาหมี ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ด้านการมีส่วนร่วม ในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล สามารถนำมาอภิปราย ตาม วัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังต่อไปนี้

9.1 การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน :กรณีศึกษา : หมู่บ้านผาหมี ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน และระดับน้อย 1 ด้าน โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ด้านการมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนใน หมู่บ้านผาหมีได้มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์กับการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีส่วนร่วมในการ ปฏิบัติและตัดสินใจแต่มีความเข้าใจบทบาทหน้าที่ในการประเมินผลการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ หรือผู้นำและคณะกรรมการหมู่บ้านเท่านั้น จึงไม่ได้มีบทบาท ในการมีส่วนร่วมในการประเมินผลเท่าที่ควร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฏฐนิชา หมั่นหนู (2555) พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพิชญา บุญคำ, วิจิตรา ศรีสอน (2557, บทคัดย่อ). ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของชุมชนเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ใน

ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า การมีส่วนร่วมในการประเมินผลเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เพราะประชาชนเขตเทศบาลตำบลเชียงคานยังขาดความรู้ความเข้าใจ และไม่เห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการประเมินผลและคิดว่าการมีส่วนร่วม นั้นเป็นหน้าที่หลักของเจ้าหน้าที่เทศบาล อำเภอ และหน่วยงานราชการอื่น ๆ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้น เนื่องจากการค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นการค้นหาผลกระทบที่คนในชุมชนได้รับโดยตรง จึงให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการประชุมค้นหาปัญหามากกว่าข้ออื่น ๆ ในขณะที่ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุ ของปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจาก คนในชุมชนมีมุมมองต่อปัญหาที่เกิดขึ้นว่าเป็นผลกระทบต่อการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและอุปสรรค เพราะมองว่าเป็นหน้าที่ของผู้นำชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนวดี สุขชี (2549, บทคัดย่อ) พบว่า ประชาชนให้ความสำคัญกับปัญหาทุกด้านที่อาจส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของท้องถิ่นจึงมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหามากกว่าการค้นหาสาเหตุของปัญหา ดังนั้นควรมีการสร้างการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจร่วมกันในการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน

ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีส่วนร่วมในการพัฒนาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยวในชุมชน เช่น ร่วมพัฒนาความสะอาดของสถานที่ ร่วมทำจุดท่องเที่ยว เป็นต้น และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับ การท่องเที่ยวในชุมชน เนื่องจาก ภาระงานประจำที่ต้องทำงานหาเลี้ยงชีพ ทำให้มีเวลาร่วมกิจกรรมร่วมกับคนในหมู่บ้านได้น้อย และมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาอุปสรรคว่า ผู้ที่มีหน้าที่หลักที่จะแก้ปัญหา อุปสรรค คือผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งภา อินทวาท และนันทวรรณ นวลักษณ์ (2562, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาจังหวัดนครพนม ผลการศึกษาพบว่า บทบาทการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยภาพรวม อยู่ระดับ “ปานกลาง” เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า บทบาทการมี

ส่วนร่วมของประชาชน ในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์อยู่ในระดับ “มาก” ด้านการปฏิบัติ ด้านการทํานุบำรุงรักษา ด้านการวางแผนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว และด้าน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับ “ปานกลาง

ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือมีความเห็นว่าโครงสร้างพื้นฐาน และสาธารณูปโภค ในพื้นที่ได้รับการพัฒนามากขึ้น และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ มีความเห็นว่ามีรายได้จากการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่าคนในชุมชนบ้านผามหมี มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ด้านรายได้จากการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนน้อย เป็นไปในทิศทางเดียวกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยต้องการการมีส่วนร่วม ในการรับผลประโยชน์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 29.58 ของข้อเสนอทั้งหมด รายละเอียดข้อเสนอแนะที่มีความต้องการมากที่สุดคือ มีความต้องการให้มีอาชีพเสริม มีรายได้เพิ่มขึ้น และเกิดการกระจายรายได้และการจ้างงาน ภายในชุมชนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีเฉพาะบางกลุ่มในชุมชนได้รับผลประโยชน์ควรมีการกระจายผลประโยชน์ให้ประชาชนในชุมชน ซึ่งประเด็นดังกล่าวอาจนำไปสู่ การวางแผนในการสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ที่ช่วยให้รายได้จากการท่องเที่ยว กระจายไปยังกลุ่มชุมชนท้องถิ่น อย่างเป็นธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภาดา มุกดา (2557, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วม ของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในปานกลางเรียงตามลำดับ ดังนี้ ลำดับที่ 1 การมีส่วนร่วม ในการประเมินผล ลำดับที่ 2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ลำดับที่ 3 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ลำดับที่ 4 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีส่วนร่วมในการประเมินผลเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่าง ๆ เนื่องจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนเรื่องที่ยังใหม่มากสำหรับประชาชนในชุมชนซึ่งยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในตัวบริบทการจัดการการท่องเที่ยว ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้ประชาชนในชุมชนไม่ได้ติดตามผลการจัดการ

ท่องเที่ยวอย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยธิดา ปาลรังสี และกุลพิชญ์ โภโคยอุดม (บทคัดย่อ, 2559) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการท่องเที่ยว โดยชุมชน อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราชโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.90$) ทุกและทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นการมีส่วนร่วมในการประเมินผลซึ่งประชาชน มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลจิรา เสาวลักษณ์จินดา, 2555 ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวกรณีศึกษา อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี พบว่าการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลอยู่ในระดับน้อย เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการติดตามและการประเมินผลเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้น้อย เพราะฉะนั้นหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชน และสร้างช่องทาง หรือโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลการท่องเที่ยวของชุมชน

9.2 การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา : หมู่บ้านผาหมี ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ อาชีพ รายได้ และประเภทของผู้ตอบแบบสอบถามที่ต่างกันมีการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแตกต่างกัน แต่ ระยะเวลาพักอาศัยอยู่ในชุมชน ผู้ที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว ไม่แตกต่างกัน ดังนี้

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา : หมู่บ้านผาหมี ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ลำดับ	ปัจจัยส่วนบุคคล	กลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วม	กลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วมน้อยที่สุด	การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	
				แตกต่างกัน	ไม่แตกต่างกัน
1.	อายุ	40 -49 ปี	60 ปีขึ้นไป	/	
2.	อาชีพ	อื่น ๆ	นักศึกษา	/	
3.	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	20,001 บาทขึ้นไป	ต่ำกว่า 5,000 บาท	/	
4.	ระยะเวลาที่พักอาศัยอยู่ในชุมชน	-	-	/	
5.	ประเภทผู้ตอบแบบสอบถาม	ผู้นำชุมชน	ประชาชนทั่วไป	/	

9.3 อภิปรายผล ได้ดังนี้

9.3.1 กลุ่มตัวอย่างอายุ 60 ขึ้นไป มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนน้อยที่สุด และกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 40 - 49 ปีมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 40 – 49 เป็นวัยที่เป็นกำลังหลักด้านเศรษฐกิจของชุมชนเป็นวัยทำงานที่มีความสำคัญในการหารายได้เพื่อเลี้ยงดูครอบครัว จึงมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนในด้านต่าง ๆ มาก แต่กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป เป็นผู้สูงอายุ มีมุมมองและประสบการณ์ ที่ไม่เหมือนกับคนในวัยอื่น ๆ และใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสารซึ่งเป็นอุปสรรคในการมีส่วนร่วม ในการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชน แต่จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า มีข้อเสนอแนะในด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ได้แก่ การหาแนวทางในการเพิ่มรายได้ให้กับผู้สูงอายุ โดยให้มีส่วนร่วมกับกิจกรรมมากขึ้น (ร้อยละ 3.06) และมีอาชีพเสริม มีรายได้เพิ่มขึ้น และเกิดการกระจายรายได้และการจ้างงานภายในชุมชนเพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 12.24) โดยทั้ง 2 ข้อ สะท้อนให้เห็นว่าคนในชุมชนมีความต้องการให้เกิดการมี

ส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยเฉพาะการกระจายได้และการจ้างงานให้มากขึ้นในชุมชน และยังมีความคิดเห็นที่อยากให้มีการส่งเสริมอาชีพและรายได้ในกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สันวัตร วาสิประโคน (2563, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ในพื้นที่อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็น ของประชาชน ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ จัดการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่ อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และ อาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

9.3.2 กลุ่มตัวอย่างอาชีพนักศึกษา มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนน้อยที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษา ไปศึกษาต่อนอกพื้นที่ ทำให้ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวัช วาณิชวิรุฬห์ (2562, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนแม่บท เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยลักษณะประชากรศาสตร์ที่ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนแม่บท เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีแตกต่างกัน ประกอบไปด้วยอายุสถานภาพและอาชีพ

9.3.3 ตัวอย่างที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 5,000 บาท มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนน้อยที่สุด แต่กลับกัน ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 5,000 บาท มีจำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 26.1 ซึ่งมากเป็นอันดับ 2 รองจากผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้ 10,001 - 15,000 บาท ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรในชุมชน ในการศึกษาครั้งนี้ อาจต้องมีการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจให้เกิดการกระจายรายได้ในชุมชนและเกิดการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชุมชน ในกลุ่มผู้ที่มีรายได้น้อย ให้มามีส่วนร่วม ในการสร้างเศรษฐกิจชุมชน ตั้งแต่กระบวนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จริญญาภรณ์ เจริญชีพ (2560, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วม ของชุมชน ในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนมาก มีความรู้ความเข้าใจ ในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารบ่อยครั้งในเรื่อง

การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน ส่วนระดับของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.08$) กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ แตกต่างกันมีความรู้ ความเข้าใจการรับรู้ข่าวสาร และการมีส่วนร่วม ของชุมชน ในการจัดการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 และ 0.01

9.3.4 แบบสอบถามที่มีระยะเวลาที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว ไม่แตกต่างกัน ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ไม่ว่าจะมีความยาวที่ พักอาศัยอยู่ในชุมชนเท่าใดมีความรู้สึกที่เหมือนกันคือ ควรมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนในทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิดเห็น ค้นหาปัญหาและสาเหตุที่เกิดในชุมชน มีการกำหนดทางเลือกแนวทางปฏิบัติ มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม มีการกระจาย การได้รับผลประโยชน์ในชุมชน และมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นไม่แตกต่างต่างกัน

9.3.5 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประเภทแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว แตกต่างกัน ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ กลุ่มตัวอย่าง ประชาชนทั่วไป มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนทั่วไป มองว่าเป็นเรื่องไกลตัวและต้องมีการะงานประจำมากกว่า ทำให้จัดสรรเวลามาร่วมกิจกรรม การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้น้อยกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐวุฒิ ทรัพย์ และปรารณา หลีกภัย (2565) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการการท่องเที่ยวอุทยานธรณีสตูล ผลการศึกษาพบว่า การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวอุทยานธรณีสตูล พบว่า ปัจจัยด้านอายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน บทบาทในชุมชน และระดับความรู้เกี่ยวกับอุทยานธรณีสตูล ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอุทยานธรณีสตูล

10. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

10.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

10.1.1 การส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามา มีส่วนร่วม ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนให้กับชุมชน โดยการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำเป็นต้องมีกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม กระบวนการสร้างระบบการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม และกระบวนการที่สำคัญที่สุดคือ สามารถสร้างกระบวนการพัฒนาชุมชนและคนในชุมชนไปพร้อม ๆ กับการพัฒนา ด้านการท่องเที่ยว จึงจะเป็นประโยชน์สูงสุดกับคนในชุมชนได้

10.1.2 การพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ควรคำนึงถึงผลกระทบ จากการท่องเที่ยว โดยชุมชน ในมิติต่าง ๆ ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ซึ่งการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community- Based Tourism - CBT) เป็นการสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว และชุมชนในขณะเดียวกัน การจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้เกิดประโยชน์สูงสุดและลดผลกระทบเชิงลบได้ ควรมีการส่งเสริมบทบาทของกลุ่มคน ทุกกลุ่มในชุมชน ให้ได้มีส่วนสำคัญในการตัดสินใจ การรับผลประโยชน์ และการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

10.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

10.2.1 ผู้นำชุมชนควรมีรูปแบบการประชาสัมพันธ์เชิญชวนหรือการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ประชาชนทราบ เพื่อเปิดโอกาสที่มีใช้คณะกรรมการชุมชน และสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในนโยบายการจัดการการท่องเที่ยว โดยเฉพาะขั้นตอนการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อหาทางป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในแหล่งท่องเที่ยว

10.2.2 ควรมีการศึกษาบทบาทของหน่วยงานภาครัฐว่าเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างไร จึงจะทำให้เกิดเป็นการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

11. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

11.1 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว และควรจัดการสนทนากลุ่มของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการศึกษาในเชิงลึกต่อไป

11.2 ควรมีการศึกษาต่อยอดการพัฒนา รูปแบบ/กระบวนการ /Model การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อนำไปใช้พัฒนากระบวนการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กุลจิรา เสาวลักษณ์จินดา. (2555). การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว: กรณีศึกษาอำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- จริยาภรณ์ เจริญชีพ. (2560). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบานลาด จังหวัดเพชรบุรี. วารสารสารสนเทศ, 16(2), 85-97.
- ชญานุช ยุทธวรวิทย์. (2565). การศึกษาโมเดลการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชานนท์ นัยนา. (2561). การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาบางกะเจ้า. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐณิชา หมื่นหนู. (2555). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา: เทศบาลตำบลทะเลน้อยและเทศบาลนางตุง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด.
- ณัฐภูมิ ทรัพย์ และปรารณา หลีกภัย. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวอุทยานธรณีสตูล. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 13(1), 67-83.
- ธนวดี สุขชี. (2549). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวในเขตอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปิยธิดา ปาลรังสี และกุลพิชญ์ โภโคยอุดม. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ, 17(2), 99-110.
- พรทิพย์ จักรอด. (2556). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณตลาดน้ำโบราณบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. วารสารร่วมพักษ์มหาวิทยาลัยเกริก, 31(1), 93-114.

- รุ่งนภา อินทวาท และนันทวรรณ นวลลักษณ์. (2562). บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาจังหวัดนครพนม. *วารสารวิจัยรามคำแหง (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 22(2), 73-83.
- สินวัตร วาฬประโคน. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*.
- วิภาดา มุกดา. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก. *Journal of Multidisciplinary in Social Sciences (JMSS)*, 10(3), 55-74.
- สมศักดิ์ แก้วนุช. (2567). บ้านผาหมี. สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2567, จาก <https://wikicomunity.sac.or.th/community/38>
- สุจิตรา ยางนอก, ลัญจกร นิลกาญจน์, ปัญญา เลิศไกร. (2566). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน. *วารสารวิชาการมนุษยสังคมสาร*, 21(2), 279-300.
- สุพิชญา บุญคำ และวิจิตรา ศรีสอน. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 12(40), 75-84.
- สุวัช วาณิชยวิรุฬห์ (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนแม่บท เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. *จันทร์เกษมสาร*, 25(1), 31-44.

ภาษาอังกฤษ

- Cohen, J. M. & Uphoff, N. T. (1980). *Rural Development Participation: Concept and Measures for Project Development* Committee Center for International Studies. New York: Cornell University.
- Lo, Y. C., & Janta, P. (2020). Resident's perspective on developing community-based tourism - a qualitative study of Muen Ngoen Kong community, Chiang Mai, Thailand. *Frontiers in Psychology*, 11, 1 – 14.